

Inleiding

Onverwachte gebeurtenissen doen de tijd kantelen. We schrijven de jaren negentig. Liefst 46 van de vijftig Amerikaanse staten slepen de tabaksindustrie voor de rechtbank omdat de gezondheidskosten als gevolg van roken de pan uit swingen. In 1998 treffen beide partijen een minnelijke schikking. Meest opmerkelijke gevolg: de tabaksindustrie moet miljoenen geheime, interne documenten uit de periode tussen 1950 en 1998 openbaar maken. De zogenaamde *Tobacco Industry Papers*¹ verklaren de handel en wandel van de tabaksindustrie wereldwijd en dus ook in ons land. Je kan ze vergelijken met de recent onthulde *Panama-papers* die de beleggingsstrategie van diverse ondernemingen via de Panamese belastingsparadijzen blootlegden.

Op dat moment sta ik al twintig jaar actief op de barricades tegen de tabaksindustrie. De inhoud van de *Tobacco Industry Papers* doet me niet bepaald van mijn stoel vallen. Eén zaak verbaast me dan weer wel. Haal mijn naam door de zoekfunctie van de *papers* en je komt uit op 1500 hits. Vindt de industrie me echt zo belangrijk? Ter vergelijking: PS-kopstuk Laurette Onkelinx, acht jaar lang minister van Volksgezondheid, komt 75 keer ter sprake. Paul Cattelain, het boegbeeld van de Belgische tabaksindustriefederatie in de jaren zeventig en tachtig, passeert zo'n zeshonderd keer

de revue. Ik ben al lang geïnteresseerd in het doen en laten van de tabaksjongens maar het omgekeerde geldt dus ook.

Anno vandaag zijn die twintig jaar strijd tegen tabak er bijna veertig geworden. Na een lange loopbaan in dienst van *Test-Aankoop*, het Onderzoeks- en Informatiecentrum voor de Verbruikersorganisaties, de Stichting tegen Kanker, de Association of European Cancer Leagues en de Belgische beweging tegen tabak sta ik aan de vooravond van mijn pensioen. Het is tijd om mijn kant van het verhaal over Big Tobacco te vertellen. Je kan de tabaksindustrie typeren zoals een auteur ooit kardinaal Richelieu, de Franse bisschop uit de zeventiende eeuw die het tot eerste minister van koning Lodewijk XIII schopte, omschreef: ‘De kardinaal deed zowel goed als slecht. Het slechte dat hij deed, deed hij goed. Het goede dat hij deed, deed hij slecht.’

De tabakslobby in België vertelt hoe de industrie jarenlang de reclamewetgeving kon uithollen en afzwakken, verdeeldheid zaaien over de gevaren van passief roken, de pen vasthouden van diverse Koninklijke Besluiten, en zelf een sigarettensmokkel organiseren. Het boek doet ook de technieken van de tabakslobby uit de doeken, doorprijkt haar mythes en legt haar leugens bloot. Het noemt ook de namen van de politici die zich voor de kar van de industrie lieten spannen.

‘Lobby’s zijn toch van alle tijden en alle sectoren’, merken mensen soms op. Het is waar, er zijn veel lobbygroepen. De banken, de farma- en voedingssector weten perfect

waar en wanneer de regering knopen doorhakt. De lobby van de Boerenbond heeft al ministers geleverd. Of neem de Turkse lobby die wil dat het land tot de Europese Unie mag toetreden. In onze Europese hoofdstad Brussel zouden er minstens 25.000 lobbyisten rondlopen. Ze proberen de 750 Europese parlementsleden het hof te maken, bijvoorbeeld tijdens golf- of tennistornooien waar de champagne rijkelijk vloeit. En toch is die tabakslobby een geval apart. Kent u veel producten die in elke krantenwinkel liggen, ongelooflijk verslavend zijn en bij normaal gebruik de helft van hun gebruikers doden?

Bovendien moest je lange tijd niet eens zelf roken om de gevolgen te riskeren. Hoeveel vrijdagavonden heb ik in de jaren zeventig niet in De Appel doorgebracht? Het café in de schaduw van de universiteitsbibliotheek in Leuven zat altijd stampvol en de rook was om te snijden. Ik zie nog voor me hoe boven de voordeur een kleine ventilator als een bezetene stond te draaien. Het was een ongelijke strijd. Journalisten vragen me vaak: ‘Heb jij zelf ooit gerookt?’ Ik riposteer dan ook: als tiener een paar sigaretten en als twintiger maandelijks één à twee sigaren. Maar ik heb vooral veel passief meegerookt. Het alternatief voor niet-rokers was lange tijd simpel: thuisblijven. En dan nog. Mijn ouders rookten geen sigaretten maar hadden altijd wel pakjes in de aanbieding voor hun bezoek.

Op die bijna veertig jaar is een lange weg afgelegd. Het leek soms een processie van Echternach. Want met elke nieuwe wet bleek dat niets veroverd was en elke keer lagen de wolfjzers en schietgeweren van de lobby gereed om met

een nieuw KB terug te draaien wat er in het vorige geschreven stond. Er blijft ook nog veel werk aan de winkel. Maar dit boek bewijst alleszins dat strijd loont. Ik draag het graag op aan Marleen Lambert (1962-2009), directrice van het Koördinatie Komitee Algemene Tabakspreventie die zich in Vlaanderen twintig jaar voor tabakspreventie heeft ingezet. Met dank aan mijn werkgevers, Stichting tegen Kanker en Association of European Cancer Leagues.

Leuven, 1 september 2016.